

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep.
0032 OSLO

ÁŠŠI/SAK
20/5370 - 2

MIN ČUJ./VÁR REF.
21/8224

DIN ČUJ./DERES REF.

BEAIVI/DATO
09.03.2021

Hørings svar - NOU 2020:15 Det handler om Norge

Viser til regjeringens arbeid om NOU 2020:15 Bærekraft i hele landet Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene.

Sametinget ser med uro på den demografiske utviklinga i regionen, hvor de de samiske distriktskommunenes betydning for utvikling av de samiske samfunnene er betydningsfull. I samiske områder kan norsk utkant defineres som samiske sentra. En svekkelse av de samiske distriktene kan føre til at samisk språk, kultur- og næringsutvikling også svekkes. Det handler blant annet om sentrum vs. periferi fra et samisk perspektiv, blant annet samiske institusjoners betydning i distriktene, distriktenes betydning for samisk språkutvikling, primærnæringsenes plass i samiske lokalsamfunn, samisk kulturliv herunder samisk nasjonalteater i distriktet med mer.

Sametinget etterlyser en ny distriktpolitikk, hvor man går bort fra tanken om å stabilisere folketallet, til en mer offensiv politikk som også tar sikte på å rekruttere yngre krefter til distriktene. For å stimulere til mer boattraktivitet bør regjeringen vurdere flere personrettede tiltak. Samtidig er det viktig å se hva som er viktig av tilbud for en yngre befolkning, og her kan man med fordel se på ulike tiltak slik de er foreslått i ungdommens nordområdemelding. Sametinget foreslår også at når nye tiltak vurderes, så skal det også vurderes hvordan tiltakene vil slå ut for samisk befolkning. Sentrale stikkord framover kan også være knyttet til ny boligpolitikk, tjenestetilbud, kulturtilbud, innovasjon, digitalisering, effektivisering, heltidsarbeid, og infrastruktur.

Når det gjelder statlige arbeidsplasser, så er disse viktig for å opprettholde en stabil bosetting. Flytting og sentralisering av statlige arbeidsplasser har slått uheldig ut for distriktene. Statlige arbeidsplasser genererer flere kompetanse-arbeidsplasser og mer tilflytting. I distriktene kan det være problematisk med rekruttering til kompetansesarbeidsplasser. Regjeringen bør derfor også ha i mente at mange distriktskommuner er avhengig av pendlere over kommune- og landegrensene, og bør tilrettelegge for dette.

Videre er det også viktig at endringer i arbeidslivet blir møtt med et enda større fokus på teknologisk utvikling og digitalisering, herunder god nok bredbåndstilgang. Særlig Covid-19 gjorde oss oppmerksommet på at statlige og kommunale arbeidsplasser og private må omstille seg og tilpasse seg, eksempelvis hjemmekontor- løsninger med fullverdige digitale produkter. Særlig i distriktene er det viktige med helhetlige løsninger som muliggjør at flere kan jobbe fra hvor som helst. I tillegg er det viktig at ved utvikling av nye digitale tilbud og tjenester, skal det samme digitale tilbudet på samisk også vurderes.

Utviklingen og satsingen på samisk språk i de samiske områdene bør stå sterkt i et forsøk på å gjøre de samiske områdene mer attraktive for unge. En styrking av tjenestetilbudet på samisk og styrket samisk språkopplæring i og på samisk er naturlig å se nærmere på i denne sammenhengen. Det er også viktig å styrke rekrutteringen av samisk språklig ansatte.

Når det gjelder fysisk infrastruktur, ser vi at det er viktig at bevilgende myndigheter legger til rette for veiutbygging og vedlikehold i samferdselssektoren. Klimaendringene har allerede ført til at værforholdene

er blitt mer ekstreme. Vi opplever at veier oftere blir vinterstengte, at flere områder er utsatte for ras som følge av endrete vind- og nedbørforhold og at fly-, båt- og fergetrafikken påvirkes av været i mye større grad enn tidligere. Sametinget understreker at utbygging av infrastruktur må ta hensyn til primærnæringene som allerede eksisterer der. Eksisterende veier bør utbedres med å sette opp gjerder og broer for å unngå påkjørsler av rein, og store arealinngrep i reinbeiteområder må unngås. Videre er de samiske distriktskommunene i stor grad avhengig av flyplasser for å kunne bevege seg i og utenfor landsdelen. Opprettholdelse av småflyplasser vil ha en positiv innvirkning både på bosetting og etablering av virksomheter. Akseptable flypriser er en forutsetning for allmennhetens bruk av småflyplasser. Generelt er det manglende offentlig kommunikasjon. Det må fokuseres på utvikling av kollektivtilbudet i distriktet, uavhengig om et slikt tilbud vil være lønnsomt. Folketallet alene tilsier uansett at en del tilbud ikke vil gå med overskudd. Et bedret kollektivtilbud vil i større grad legge til rette for at folk skal på en enkel måte vil kunne komme til distriktene.

For å unngå frafall av unge på videregående skole, mener Sametinget det er viktig at ungdommen får et tilbud på videregående skole på sitt hjemsted. Det er uholdbart at 15-åringer må flytte for å begynne på videregående skole. I denne sammenhengen kan det også være nyttig å se mer på desentralisert utdanningstilbud, som gjør det mulig for at flere i distriktene kan øke sin kompetanse, gjerne i kombinasjon med annet arbeid og familieliv.

Sametinget mener at en styrking av arbeidet for at samiske kommuner lager planer og strategier for å møte den allerede befolkningen er viktig. Tilrettelegging av bosted for at de eldre skal kunne være hjemmeboende er naturlig i denne sammenhengen, og at de eldre har en meningsfull alderdom.

Sametinget registrerer at det er satt ned et utvalg som skal gjennomgå inntektssystemet til kommunene. Vi viser til at utjevning av utgifter for samiske kommune, med tanke på tjenestetilbudet til samisktalende, ikke skjer gjennom inntektssystemet, men over tildelingen av tospråklighetsmidlene til Sametinget. Det bør settes i gang et arbeid for å vurdere disse, slik at disse ikke taper ved et nytt og forbedret inntektssystem til kommunene. Utvalget forslår at inntektssystemutvalget bør komme med forslag på hvordan løse kommunenes utgifter knyttet til folk som har fritidsboliger i kommunene. Sametinget foreslår at det gjøres samme vurdering om reindriftssamene som bor delvis i andre kommuner, ofte i sommerhalvåret.

Når det gjelder forsøk med saneringsstøtte mot fysisk forslumming slutter Sametinget seg til at tilskudd til å fjerne bilvrak og søppel er et positivt tiltak. Sametinget slutter seg imidlertid ikke til at sanering av bygninger vil bidra til positiv stedsutvikling, som nevnt i NOU-utredninga. I stedet for å stille midler til rådighet for å fjerne fraflytta og forfalne bygninger, vil Sametinget sterkt oppfordre til at det heller bør stilles virkemidler til rådighet slik at bygninger i forfall kan settes i stand for ny bruk og nye bruksformer. Slike initiativ vil både sikre og styrke bygningsarven samt håndverkstradisjonene som den representerer. Det vil bidra til å bevare verdifulle samiske kulturminner og bygningshistorie i distriktene. Samtidig vil det stimulere til økt bosetting og klimavennlig verdiskaping.

Utvalget oppfordrer høringsinstansene til å komme med forslag til nye tiltak som ikke er inkludert her.

Sametinget forelår følgende tiltak:

- Flere personrettede tiltak
- Lettere tilgang til dispensasjon til skuterkjøring i bygdene. Dette ville bidra til at unge kommer seg lettere frem i bygder hvor det finnes lite med kollektivtilbud.
- Utvidede velferdsordninger for ansatte i distriktene. Ofte må man kjøre til byer for å få gjort unna ting som innkjøp av klær og forbruksvarer, optikertimer, vedlikehold av kjøretøy osv.
- Gratis kollektivtransport i distriktene for ungdom, det være seg buss, båt, ferge. I den grad det finnes kollektivtransport, så er ofte dette for kostbart for ungdom.
- Lønnskompensasjon for arbeidstakere som behersker samisk, dette kan også bidra til rekruttering i distriktene.
- Bygging av infrastruktur som også tar hensyn til framtidige klimaendringer
- Endre sentralisering av statlige arbeidsplasser slik at disse etableres i samiske områder
- Kommunale tilskudd til distriktskommuner som er øremerket utvikling

Dearvvuodaiguin/Med hilsen

Anne-Marie Gaino
fágajođiheadji/fagleder - ealáhus/næring

Vivi Pedersen
seniorráđdeaddi/seniorrádgiver

*Dát reive lea elektrovnnalaččat dohkkehuvvon ja sáddejuvvo vuolláičállaga haga./
Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.*

Reivve vuostáiváldi / Hovedmottaker:
Kommunal- og
moderniseringsdepartement
et